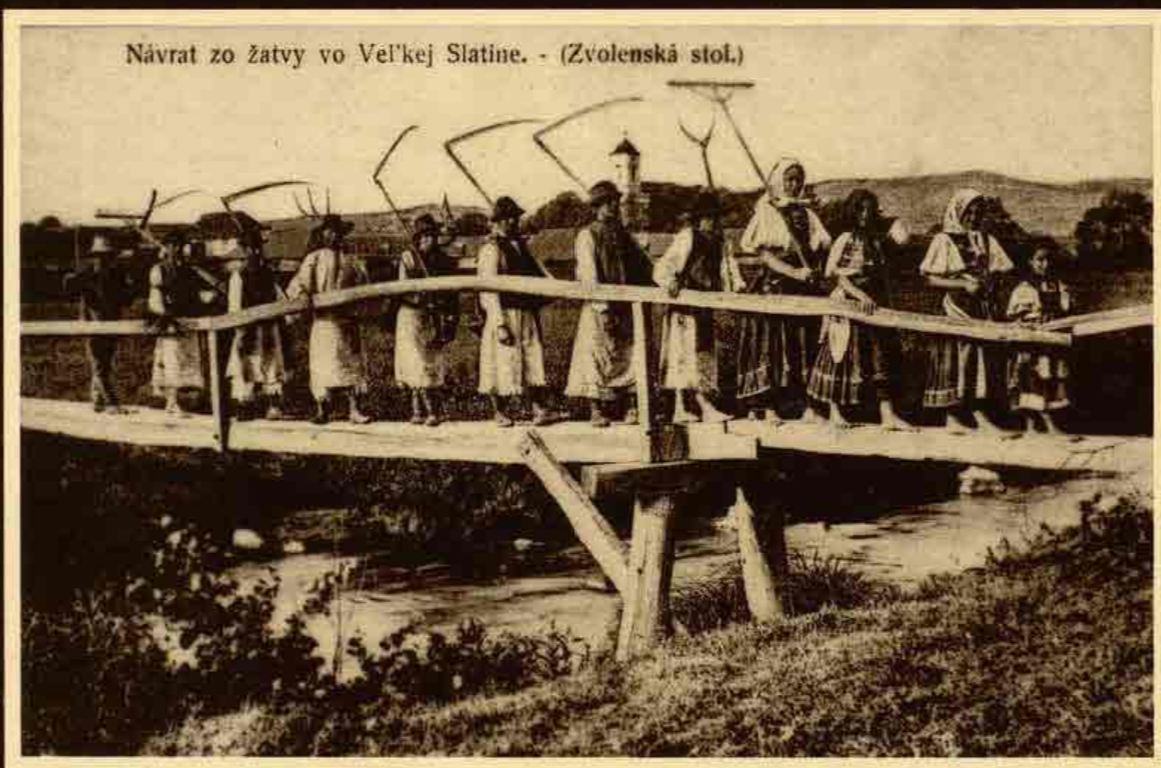

Slovenský národopis

1-2
38-1990

- Na obálke:* 1. strana: Návrat zo žatvy. Prvá pol. 20. stor., Zvolenská Slatina, okr, Zvolen. Foto P. Socháň
4. strana: Pozvánky na zábavy v Pezinku. K článku K. Popelkovej: Spoločenské príležitosti stretávania sa obyvateľov malého mesta v medzivojnovom období. Foto H. Bakaljarová

Na príprave čísla spolupracovali PhDr. Gabriela Kiliánová a PhDr. Peter Salner, CSc.

HLAVNÁ REDAKTORKA
Božena Filová

VÝKONNÁ REDAKTORKA
Zora Vanovičová

REDAKČNÁ RADA

Ján Botík, Soňa Burlasová, Václav Frolec, Viera Gašparíková, Emília Horváthová, Soňa Kovačevičová, Igor Krištek, Milan Leščák, Ján Michálek, Ján Mjartan, Štefan Mruškovič, Viera Nosálová, Antonín Robek, Peter Slavkovský, Viera Urbancová

Slovenský národopis

ČASOPIS SLOVENSKEJ AKADÉMIE VIED

VEDA

VYDAVATELSTVO SLOVENSKEJ AKADÉMIE VIED

BRATISLAVA

V prezentovanom čísle Slovenského národopisu sú online sprístupnené iba publikácie pracovníkov Ústavu etnológie SAV (v obsahu farebne odlišené).

Ostatné práce, na ktoré ÚEt SAV nemá licenčné zmluvy, sú vynechané.

Slovenský národopis je evidovaný v nasledujúcich databázach

www.ebsco.com

www.cejsh.icm.edu.pl

www.cceol.de

www.mla.org

www.ulrichsweb.com

www.willingspress.com

Impaktovaná databáza European Science Foundation (ESF)

European Reference Index for the Humanities (ERIH): www.esf.org

OBSAH

K FUNKCII SPOLOČENSKÝCH SKUPÍN PRI FORMOVANÍ SPOLOČENSKÉHO VEDOMIA A SPÔSOBU ŽIVOTA – HISTORICKÉ A ETNO-KULTÚRNE ASPEKTY

Filová, Božena: O etnografickom výskume spoločenských skupín	8
Širovátka, Oldřich: Skupina, lid a národ v koncepcii folklóru	13
Jakubíková, Kornélia: Pohlavná a veková diferenciácia v svadobných obyčajoch na Slovensku	19
Nikoličová, Desanka: Autorita a socializácia jednotlivca v rodine	29
Radovanovičová, Miljana: Problematika socializácie v srbskej etnografii 19. a prvej polovice 20. storočia	35
Ratica, Dušan: Miesto starých ľudí v rodinnom a spoločenskom živote slovenskej dediny	39
Onderčaninová, Andrea: Spoločenské kontakty starých ľudí v súčasnosti	45
Beněš, Bohuslav: K vlivu tradície na vznik a formovanie skupín v dětských folklórnych souborech	51
Profantová, Zuzana: Generácia ako determinanta v transmisii a tradícii folklórneho žánru	55
Slavkovský, Peter: Sezónni robotníci ako sociálna skupina	65
Kalavský, Michal: Spoločenský pôvod remeselníckych učňov a zmluvné vzťahy v rokoch 1889–1938 vo vybraných oblastiach Slovenska	71
Čukan, Jaroslav: Funkcie podporného spolku v baníckej obci	83
Kardošová, Monika: Živnostníci ako profesionálna skupina a ich význam pre spoločenský život mesta v medzivojnovom období	91
Darulová, Jolana: Odras sociálnych skupín v ľudovej próze	99
Habovštiak, Anton: Tajný jazyk hornooravských predavačov plátna ako prejav ich skupinovej odlišnosti	103
Bandić, Dušan: K výskumu hodnotových orientácií vedeckej ustanovizne ako špecifickej spoločenskej skupiny	111
Frölec, Václav: Mikrostruktúra tradičného lokálneho spoločenství v Čechách a na Moravě v 19. storočí	117
Kovačevićová, Soňa: Spolkový život v Liptovskom Mikuláši v rokoch 1830–1945	135
Langer, Jiří: Význam sociálneho prostredia pre kultúrne diferenciácie v sídelnom vývoji	150
Podoba, Juraj: Odras sociálnej štruktúry na vý-	

voji stavebnej kultúry a bývania na slovenskom vidku	160
Štibrányiová, Tatiana: K problematike teritoriálnych skupín (na príklade kopaničiarskej obce Valaská Belá)	167
Méryová, Margita: Veková a sociálna diferenciácia lokálneho spoločenstva (na príklade tanečného života)	173
Kandert, Josef: Funkcie tzv. lepších rodín ve vytváření hodnotových systémů středoslovenské vesnice	181
Škovierová, Zita: Súčasné funkcie susedských skupín	184
Paríková, Magdaléna: Miesto a funkcie služobníctva v lokálnom spoločenstve	191
Chorváthová, Lubica: K otázke vplyvu cirkevného života na formovanie záujmových skupín lokálneho spoločenstva Slovenska v prvej polovici 20. storočia	194
Popelková, Katarína: Spoločenské príležitosti stretávania sa obyvateľov malého mesta v medzivojnovom období	199
Beňušková, Zuzana: Profesia pôrodných báb v kultúrohistorickom kontexte	205
Falfánová, Lubica: Družstevný obchod a lokálna spoločnosť	215
Sulitka, Andrej: K diferenciácii folklórnych tradícií zanikajúceho lokálneho spoločenstva v národnostne zmiešanej oblasti	224
Michajlova, Kaťa: Potulní speváci-žobráci ako sociálna skupina a ich funkcie v spoločnosti	230
Kiliánová, Gabriela: Žobráci ako spoločenská skupina a jej vzťahy k lokálnemu spoločenstvu	237
Luther, Daniel: Bratislavské korzo v minulosti	247
Vanovičová, Zora: K spoločenskej funkcii folklórnych humoristických postáv v meste	253
Svecová, Soňa: Funkcia spoločenského vedomia v utváraní a existencii etnografických skupín Slovenska	257
Marušiaková, Jelena: Malé etnické skupiny – pokus o vnútornú klasifikáciu	262
Dubayová, Mária: K problematike vzťahov cigánskej lokálnej a cigánskej etnickej skupiny	274
Mann, Arne B.: Výber manželského partnera u Cigánov-Rómov na Spiši	278
Salner, Peter: Na margo kolokvia	285
DISKUSIA	
Leščák, Milan: Etnofilm Čadca – poznámky retrospektíve	287
Urban, Marian: Filmy o ľudovej kultúre a Etnofilm Čadca	292

Luther, Daniel: Vedecký film a videozáznam na Etnofilme Čadca	294
Lužica, René: Etnofilm a televízne programy o ľudovej kultúre	295
Diskusia na voľnej tribúne Etnofilmu Čadca 1988	298
Záverečný protokol	300
ROZHLADY	
Za Emou Markovou (Jarmila Paličková-Pátková)	302
Pozdrav k jubileu Sone Švecovej (Marta Botíková)	304
K životnému jubileu M. Kaspera (Milan Leščák)	305
Konferencia „Desať rokov inštitucionálneho národopisného výskumu južného Gemera“ (Jozef Liszka)	306
IX. medzinárodné sympóziu Ethnographia Pannonica (Juraj Podoba)	306
VIII. medzinárodná konferencia folkloristov v Bulharsku (Hana Hlôšková)	307
Od detskej knihy k bádaniu o rozprávkach (Viera Gašparíková)	308

RECENZIE A REFERÁTY

Holý, D.: Zpěvní jednotky lidové písně (Soňa Burlasová)	310
Štefanovičová, T.: Osudy starých Slovanov (Monika Kardošová)	311
Dejiny literárnej komparatistiky socialistických krajín (Zuzana Profantová)	311
Norwegische und Isländische Volksmärchen (Gabriela Kiliánová)	312
Něšťastné peníze (Gabriela Kiliánová)	313
Todorov, D.: Blgarskata etnografia (Peter Slavkovský)	314
Takács, B.: Bibliai jelképek (Olga Danglová)	315
Gömöri Néprajza 1–20 (Jozef Liszka)	316
P. Zelenák: Socializácia živností na Slovensku (Jaroslav Čukan)	318
G. V. Starovojtova: Etničeskaja gruppa v sovremennom sovetskom gorode (Zuzana Profantová)	319

СОДЕРЖАНИЕ

К ФУНКЦИИ ОБЩЕСТВЕННЫХ ГРУПП В ПРОЦЕССЕ ФОРМИРОВАНИЯ ОБЩЕСТВЕННОГО СОЗНАНИЯ И БЫТА – ИСТОРИЧЕСКИЕ И ЭТНОКУЛЬТУРНЫЕ АСПЕКТЫ

Филова, Божена: Об этнографическом исследовании общественных групп	8
Сироватка, Олдржих: Группа, народ и нация в концепции фольклора	13
Якубикова, Корнелия: Половая и возрастная дифференциация в свадебных обычаях в Словакии	19
Николич, Десанка: Авторитет и социализация лица в семье	29
Радованович, Миляна: Социализация в сербской этнографии 19-го и первой половины 20-го	

веков	35
Ратица, Душан: Место старых людей в семейной и общественной жизни словацкой деревни	39
Ондерчанинова, Андреа: Общественные контакты старых людей в настоящее время	45
Бенеш, Богуслав: Влияние традиции на возникновение и формирование групп в детских фольклорных ансамблях	51
Профантова, Зузана: Поколение как детерминанта в трансмиссии и традиции фольклорного жанра	55
Славковски, Петер: Сезонные рабочие как социальная группа	65
Калявски, Михал: Общественное происхождение ремесленных учеников и договорные отношения в избранных областях Словакии в течение 1889–1938 лет	71
Чукан, Ярослав: Функции подсобного общества в обществе шахтеров	83
Кардошова, Моника: Ремесленники в качестве профессиональной группы и их значение для общественной жизни города в межвоенный период	91
Дарулова, Йолана: Отражение социальных групп в народной прозе	99
Хабовштиак, Антон: Секретный язык продавцов полотна из верхней Оравы как проявление их группового отличия	103
Бандич, Душан: К исследованию ценностных ориентаций научного учреждения в качестве специфичной общественной группы	111
Фролец, Вацлав: Микроструктура традиционного местного общества в Чехии и в Моравии в 19-ом веке	117
Ковачевичова, Соня: Жизнь общества в г. Липтовски Микулаш в течение 1830–1945 гг.	135
Лангер, Йиржи: Значение социальной среды для культурной дифференциации в развитии поселения	150
Подоба, Юрай: Отражение социальной структуры в развитии строительной культуры и жилища в словацкой деревне	160
Мерова, Маргита: Возрастная и социальная дифференциация местного общества (на примере танцевальной жизни)	167
Штибраниова, Татьяна: К проблематике территориальных групп (на примере хутора Валаска Бела)	173
Кандерт, Йосеф: Функции так наз. лучших семей в создании ценностных систем среднесловацкой деревни	181
Шковиерова, Зита: Современные функции соседских групп	184
Парикова, Магдалена: Место и функции прислуг в локальном обществе	191
Хорватова, Любица: К вопросу влияния церковной жизни на формирование самостоятельных групп локального общества Словакии в первой половине 20-го века	194
Попелкова, Катарина: Общественные случаи	

встречи жителей небольшого города в межвоенный период	199
Бенюшкова, Зузана: Профессия повивальных бабок в культурно-историческом контексте	205
Фалтянова, Любица: Кооперативная торговля и местное общество	215
Сулитка, Андрей: К дифференциации фольклорных традиций отмирающего местного общества в национально смешанной области	224
Михайлова, Катя: Бродячие певцы-нищие как социальная группа и их функции в обществе	230
Килианова, Габриела: Нищие как социальная группа и их отношения к местному обществу	237
Лутер, Даниел: Братиславское „корзо“ в прошлом	247
Вановичова, Зора: К общественной функции фольклорных юмористических лиц в городе	253
Швецова, Соня: Функция общественного сознания в создании и существовании этнографических групп в Словакии	257
Марушиакова, Елена: Маленькие этнические группы – попытка к внутренней классификации	262
Дубаиова, Мария: К проблематике отношений цыганской местной и цыганской этнической групп	274
Манн, Арне Б.: Выбор супруга у Цыган-Рома в регионе Спиш	278
Салнер, Петер: После колоковия	285
ДИСКУССИЯ	
Лешчак, Милан: Этнофильм Чадца – замечания ретроспективе	287
Урбан, Мариан: Фильмы о народной культуре и Этнофильм Чадца	292
Лутер, Даниел: Научный фильм и видеозапись на Этнофильме Чадца	294
Лужица, Ренé: Этнофильм и телевизионные программы о народной культуре	295
Дискуссия в свободной трибуне Этнофильма Чадца 1988	298
Заключительный протокол совещания жюри Этнофильма Чадца 1988	300
ОБЗОРЫ	
За Эмой Марковой (Ярмила Паличкова-Паткова)	302
Привет к юбилею Сони Швецовой (Марта Ботикова)	304
К жизненному юбилею М. Каспера (Милан Лешчак)	305
Конференция „Десять лет институционального этнографического исследования южного Гемера“ (Йозеф Лиска)	306
IX-ый международный симпозиум Ethnographia Panonica (Юрай Подооба)	306
VIII. международная конференция фольклористов в Болгарии (Хана Хлошкова)	307
От детской книги к исследованию сказок (Вера Гашпарикова)	308
РЕЦЕНЗИИ И РЕФЕРАТЫ	

INHALT

ZUR FUNKTION DER SOZIALEN GRUPPEN BEI DER FORMIERUNG DES GESELLSCHAFTLICHEN BEWUSSTSEINS UND DER LEBENSWEISE – HISTORISCHE UND ETHNOKULTURELLE ASPEKTE	
Filová, Božena: Über die ethnographischen Erforschung der gesellschaftlichen Gruppen	8
Sirovátka, Oldřich: Die Gruppe, das Volk und die Nation in der Konzeption der Folklore	13
Jakubíková, Kornélia: Die Geschlechts- und Altersdifferenziation in den Hochzeitsbräuchen in der Slowakei	19
Nikolić, Desanka: Die Autorität und Sozialisation des Individuums in der Familie	29
Radovanović, Miljana: Die Sozialisation in der serbischen Ethnographie des 19. und der ersten Hälfte des 20. Jhd	35
Ratica, Dušan: Der Platz der alten Menschen in dem Familien- und Gesellschaftsleben des slowakischen Dorfes	39
Onderčaninová, Andrea: Die gesellschaftlichen Kontakte der alten Menschen in der Gegenwart	45
Beneš, Bohuslav: Der Einfluss der Tradition auf die Entstehung und Formung der Gruppen in Kinderfolklorensembles	51
Profantová, Zuzana: Generation als eine Determinante in der Transmission und Tradition eines Folkloregenes	55
Slavkovský, Peter: Die Saisonarbeiter als soziale Gruppe	65
Kalavský, Michal: Die gesellschaftliche Herkunft der Handwerkerlehrlinge und die Lehrvertragsbedingungen in den J. 1889–1938	71
Čukan, Jaroslav: Die Bedeutung des Unterstützungsvereins in einer Bergarbeitergemeinde	83
Kardošová, Monika: Die Gewerbetreibenden als professionelle Gruppe und ihre Bedeutung für das Gesellschaftsleben der Stadt in der Zwischenkriegszeit	91
Darulová, Jolana: Der Reflex der sozialen Gruppen in der Volksprosa	99
Habovštiak, Anton: Über die „Leinwandhändlersprache“ im oberen Orava-Gebiet	103
Bandić, Dušan: Zur Forschung der Wertorientierung eines wissenschaftlichen Instituts als einer spezifischen sozialen Gruppe	111
Frolec, Václav: Die Mikrostruktur der traditionellen lokalen Gemeinschaft in Böhmen und in Mähren im 19. Jhd	117
Kovačevićová, Soňa: Das Gesellschaftsleben in der Stadt Liptovský Mikuláš in den J. 1830–1945	135
Langer, Jiří: Die Bedeutung der sozialen Umwelt für die kulturelle Differenzierung in der Siedlungsentwicklung	150
Podooba, Juraj: Der Reflex der sozialen Struktur in der Entwicklung der Baukultur und Wohnweise in der slowakischen Provinz	160
Štibrányiová, Tatiana: Zur Problematik der terri-	

torialen Gruppen	167
Méryová, Margita: Die alters- und soziale Differenzierung in lokaler Gemeinschaft	173
Kandert, Josef: Die Funktion der sog. besseren Familien in der Schaffung der Wertsysteme im mittelslowakischen Dorf	181
Škovierová, Zita: Gegenwärtigen Funktionen der Nachbarsgruppen	184
Paríková, Magdaléna: Die Stellung und Funktionen der Dienerschaft in der lokalen Gemeinschaft	191
Chorváthová, Lubica: Zur Frage des Einflusses des kirchlichen Lebens auf die Formung von Interessengruppen der Lokalgemeinschaft in der Slowakei in der 1. Hälfte des 20. Jahrhundert	194
Popelková, Katarína: Gesellschaftliche Anlässe und Gelegenheiten bei denen sich die Bewohner einer Kleinstadt in der Zwischenkriegszeit trafen	199
Beňušková, Zuzana: Der Hebammerberuf im kulturhistorischen Kontext	205
Falťanová, Lubica: Die Genossenschaftliche Handel und die lokale Gesellschaft	215
Sulitka, Andrej: Zur Differenzierung der Folkloretradition einer untergehenden Lokalgemeinschaft in einer national Gemischten Region	224
Michajlova, Kafa: Die Wandernden Sänger-Bettler als soziale Gruppe und ihre Funktionen in der Gesellschaft	230
Kiliánová, Gabriela: Bettler als eine soziale Gruppe und ihre Beziehungen zur lokalen Gemeinschaft	237
Luther, Daniel: Der Corso in Bratislava	247
Vanovičová, Zora: Folklorezyklen über humoristische Gestalten in der Stadt	253
Švecová, Soňa: Funktion des gesellschaftlichen Bewusstseins in der Formierung und Existenz der ethnographischen Gruppen in der Slowakei	257
Marušiaková, Jelena: Kleine ethnische Gruppen – ein Versuch um Klassifikation	262
Dubayová, Mária: Zur Problematik der Beziehungen der lokalen und ethnischen Zigeunergruppe	274
Mann, Arne B.: Die Ehepartnerwahl bei den Zigeuner-Romas in der Region Zips	278
Salner, Peter: Am Rande des Kolokviums	285
DISKUSSION	
Leščák, Milan: Etnofilm Čadca – Anmerkungen zur Retrospektive	287
Luther, Daniel: Die wissenschaftliche Film und Videoaufnahme in Ethnofilm Čadca	292
Lužica, René: Etnofilm und die Fernsehprogramme über die Volkskultur	295
Diskussion auf der Freien Tribune des Ethnofilms Čadca 1988	298
Schlussprotokoll aus dem Filmwettbewerb Ethnofilm Čadca 1988	300
RUNDSCHAU	
Nachruf für Ema Marková (Jarmila Paličková-Pátková)	302
Jubiläumsgross für Soňa Švecová (Marta Botíková)	304
Jubiläum von M. Kasper (Milan Leščák)	305

Konferenz „Zehn Jahre der institutionellen volkskundlichen Forschung in Südgemein“ (Jozef Liszka)	306
IX. Internationales Symposium Ethnographia Pannonica (Juraj Podoba)	306
VIII. Internationale Konferenz der Folkloristen in Bulgarien (Hana Hlôšková)	307
Vom Kinderbuch zur Märchenforschung (Viera Gašparíková)	308
BÜCHERBESPRECHUNGEN UND REFERATE	

CONTENTS

TO THE FUNCTION OF SOCIAL GROUPS IN SHAPING THE SOCIAL CONSCIOUSNESS AND THE WAY OF LIFE – HISTORICAL AND ETHNOCULTURAL ASPECTS	
Filová, Božena: On ethnographical research of social groups	8
Sirovátka, Oldřich: The group, the people and the nation in the conception of folklore	13
Jakubíková, Kornélia: Sexual and age differentiation in the wedding customs in Slovakia	19
Nikolić, Desanka: Authority and socialization of the individual in family	29
Radovanović, Miljana: Socialization in Serbian ethnography of 19th and the first half of 20th century	35
Ratica, Dušan: The role of old people in the family and in social life of the Slovak village	39
Onderčaninová, Andrea: Social contacts of old people at the present time	45
Beneš, Bohuslav: The influence of the tradition on the rise and shaping of groups in the children's folklore	51
Profantová, Zuzana: Generation as a determinant in the transmission and tradition of folklore genre	55
Slavkovský, Peter: Seasonal workers as a social group	65
Kalavský, Michal: The social origin of artisan's apprentices and the contractual relationships in the chosen regions of Slovakia within the years 1889–1938	71
Čukan, Jaroslav: The function of a subsidiary association in mining village	83
Kardošová, Monika: Craftsmen as a professional group and their significance for the social life in town in the interwar period	91
Daruľová, Jolana: The reflection of social groups in folk prose	99
Habovštiak, Anton: The secret language of upper-Oravian linen-dealers as the expression of their group distinction	103
Bandić, Dušan: To the study of value orientation of a scientific institution as a specific social group	111
Frolec, Václav: Microstructure of the traditional local community in Bohemia and Moravia in the 19th century	117
Kovačevićová, Soňa: The life of associations in Liptovský Mikuláš within the years 1830–1945	135

Langer, Jiří: The significance of social environment for the cultural differentiation in the development of settlement	150
Podoba, Juraj: The reflection of social structure in the development of building culture and dwelling in the Slovak villages	160
Méryová, Margita: The age and social differentiation of the local community (based on the example of dancing life)	167
Štibrányiová, Tatiana: To the problems of the territory groups (on the example of a new-ground settlement Valaská Belá)	173
Kandert, Josef: The function of the so-called better families in creating the value systems in the village of central Slovakia	181
Škovierová, Zita: The present-day functions of neighbour groups	184
Paríková, Magdaléna: The position and function of servants in local community	191
Chorváthová, Lubica: To the question of influence of the religious life on shaping the interest groups of the local community of Slovakia in the first half of 20th century	194
Popelková, Katarína: Social occasions of meeting the inhabitants in a small town in the inter-war period	199
Beňušková, Zuzana: The profession of midwives in the cultural and historical context	205
Falánová, Lubica: The cooperative trade and local community	215
Sulitka, Andrej: To the differentiation of folklore traditions of the extinguishing local community in the region with mixed nationalities	224
Michajlova, Kaťa: Itinerant singers-beggars as a social group and their function in society	230
Kiliánová, Gabriela: Beggars as a social group and their relations to the local community	237
Luther, Daniel: The Bratislava promenade in the past	247
Vanovičová, Zora: To the social function of folklore characters in the town	253

Švecová, Soňa: The function of social consciousness in the shaping and existence of ethnographical groups in Slovakia	257
Marušiaková, Jelena: Small ethnic groups – an attempt at the internal classification	262
Dubayová, Mária: To the problems of the relations between the gipsy local and the gipsy ethnic group	274
Mann, Arne, B.: Choice of marital partner in Gipsies-Roma in the region of Spiš	278
Salner, Peter: Remarks on Colloquy	285
DISCUSSION	
Leščák, Milan: Ethnofilm Čadca – Retrospective Remarks	287
Urban, Milan: Films about Folk Culture and Ethnofilm Čadca	292
Luther Daniel: Scientific film and Video-record on the Ethnofilm Čadca	294
Lužica, René: Ethnofilm and television programmes about folk culture	295
Discussion on free tribune of Ethnofilm Čadca 1988	298
The final protocol from the session of the Jury of Ethnofilm Čadca 1988	300
REVIEWS	
After Ema Marková (Jarmila Paličková-Pátková)	302
Salutation to the anniversary of Soňa Švecová (Marta Botíková)	304
To the anniversary of M. Kasper (Milan Leščák)	305
The Conference entitled “Ten years of the institutional ethnographic research of south Gemer region (Jozef Liszka)	306
The IXth International Symposium of Ethnographia, Pannonica (Juraj Podoba)	306
The VIIIth International Conference of folklorists in Bulgaria (Hana Hlôšková)	307
From children’s books to the investigation of fairy-tales (Viera Gašpariková)	308
BOOKREVIEWS AND REPORTS	

FUNKCIE SPOLOČENSKÝCH SKUPÍN PRI FORMOVANÍ SPOLOČENSKÉHO VEDOMIA A SPÔSOBU ŽIVOTA – HISTORICKÉ A ETNOKULTÚRNE ASPEKTY

V dvojčísle 1–2/1990 časopisu Slovenský národopis sprístupňujeme súbor príspevkov, orientovaných na spoznávanie funkcií spoločenských skupín pri formovaní spoločenského vedomia a spôsobu života, a to z historických a etnokultúrnych aspektov bádania. Väčšina príspevkov odznela na vedeckom kolokviu, venovanom tejto výskumnej úlohe (Piešťany, 29. V. – 1. VI. 1989) a zachováva si i v publikačnom spracovaní charakter potrebný pre spoločné kolokviálne overovanie a precizovanie poznatkov. Niektoré príspevky vznikli dodatočne na objednávku redakcie (D. Nikoličová, M. Radovanovičová, D. Bandič, A. Habovštiak, J. Marušiaková).

Kolokvium nadviazalo na cyklus pracovných stretnutí a seminárov Národopisného ústavu SAV k danej problematike. Znamenalo prvú etapu jej zmapovania z hľadiska poznávacích cieľov etnografickej a folkloristickej vedy. Takýto cieľ si kladie i dvojčíslo, ktorým výsledky riešenia sprístupňujeme. Novembrový prudký zvrät spoločenských pomerov v našej vlasti, otvárajúci pozitívne predpoklady pre reálne uplatnenie demokracie v živote jednotlivca a celej spoločnosti, znamená i pre etnografiu a folkloristiku rozšírený priestor uplatnenia jej poznatkov. Znamená pre ňu výzvu pravdivými analýzami spoločenskej skutočnosti z hľadiska jej historických a etnokultúrnych determinácií prispievať k jej hlbšiemu poznávaniu a najmä zdokonaľovaniu. Redakcia časopisu Slovenský národopis víta a prijíma túto výzvu. Je presvedčená, že i súbor príspevkov nášho dvojčísla – pripravených ešte pred novembrovými udalosťami 1989 – naznačuje, že etnografia a folkloristika u nás má pre pravdivé a nezužované vedecké zhodnocovanie vývinu spoločnosti vlastné pozitívne skúsenosti a východiská s cieľom humanizovať ju, ktoré sa v našom časopise odrážalo už v predchádzajúcom období.

REDAKCIA

ŽOBRÁCI AKO SPOLOČENSKÁ SKUPINA A JEJ VZŤAHY K LOKÁLNEMU SPOLOČENSTVU

GABRIELA KILIÁNOVÁ

Národopisný ústav SAV, Bratislava

Ak uvažujeme o diferenciacii lokálneho spoločenstva na Slovensku v minulých fázach jeho vývoja a analyzujeme jeho mikroštruktúru, aby sme potom lepšie mohli pochopiť organizáciu celku, dostávajú sa nám do zorného uhla i niektoré okrajové postavy, ako napr. žobráci. I keď ide na prvý pohľad možno o málo významnú spoločenskú skupinu alebo jednotlivcov, hlbší výskum nám odhaľuje nielen ich miesto a určité funkcie v lokálnom spoločenstve, ale aj normy a hodnoty, ktoré vznikali ako dôsledok ich existencie a aktivity pre celok lokálneho spoločenstva.

Pod žobrákom rozumieme človeka, ktorý si získava obživu tým, že pýta od ľudí peniaze, potraviny, šatstvo ap. Žobrák ako nápadná postava odlišujúca sa od iných ľudí našiel uplatnenie v krásnej a memoárovej literatúre.¹ Už menej sa mu venovala sústredená pozornosť v národopisej spisbe. Pri hľadaní informácií môžeme sa opierať poväčšine iba o stručné zmienky v súvislosti s inými témami, najmä s obradmi, spoločenským životom, stravou, architektúrou ap.² V tomto príspevku vychádzame z poznatkov, ktoré sme získali výskumami na tému žobráci v obciach na Kysuciach, v okolí Trenčína, na Záhorí a v Šariši,³ dopĺňame ich výskumnými a archívnymi materiálmi iných autorov, ako i už spomenutými publikovanými prameňmi.⁴ Prezentovaný materiál sa bude vzťahovať, pokiaľ neuvedieme inak, na historické obdobie od začiatku 20. stor. do konca štyridsiatych rokov a len na dedinské prostredie.⁵

Cieľom nášho príspevku je uvažovať o žobrákoch ako o spoločenskej skupine. Vychádzame zo všeobecného poznatku, že spoločenské skupiny sú zoskupenia ľudí, ktoré charakterizujú tieto zvláštnosti: spoločné ciele, spoločná činnosť členov

zoskupenia (zameraná na dosiahnutie týchto cieľov), riadenie, štruktúra skupiny, špecifické formy vzájomných vzťahov a styku a javy, ktoré sú dôsledkom zoskupenia ľudí a sú iba ľudským výtvorom ako spoločná a spoločenská mienka, všeobecné predstavy o svete, hodnoty, normy správania, všeobecná nálada atď. Práve tieto javy špecifikujú jednotlivé zoskupenia ľudí, upevňujú jednotu členov a zaručujú existenciu zoskupenia.⁶ Pokúsime sa, nakoľko nám to doteraz získaný materiál dovolí, stanoviť, či a ako sa žobráci formovali v spoločenskú skupinu, popísať jej štruktúru, znaky, správanie a činnosť jej členov. Zvlášť sa sústredíme na problém vzťahu členov skupiny žobrákov k systému spoločenských skupín – k lokálnemu spoločenstvu. Predpokladáme, že práve v tomto styčnom bode – v každodennej interakcii ľudí sa nám dobre odhalia rôzne názory, normy, hodnoty, ktoré nás vedú k poznatkom o cieľi nášho štúdia, a tým je rozpoznanie procesov formovania spôsobu života a spoločenského vedomia lokálnych spoločenstiev Slovenska v stanovennom historickom období.

Nazdávame sa, že všeobecne v prípade žobrákov môžeme hovoriť o spoločenskej skupine neorganizovanej, disperznej, ktorá sa ako sociálna, malá skupina vydeľuje predovšetkým z pohľadu „tých druhých“, teda z pohľadu inej, v tomto prípade väčšej skupiny lokálneho spoločenstva. Členom skupiny sa prisudzujú isté znaky, napr. zanedbaný výzor žobráka, zlé oblečenie, vysoký vek, zlý zdravotný stav, očakáva sa isté rolové správanie a istá činnosť spojená s rolou, z nich najhlavnejšou je získavanie obživy žobraním. Žobrákov z pohľadu lokálneho spoločenstva rozdeľujeme: a) na miestnych, svojich, b) na žobrá-

kov z iných lokalít, cudzích. V prvom prípade vystupujú žobráci ako sociálna skupina v rámci lokálneho spoločenstva. Metodologicky teda uvažujeme o skupine v systéme skupín. V druhom prípade posudzujeme vzťahy, ktoré sa od počiatku vyvíjajú na báze antagonistickej dichotómie „my – oni“.

V lokálnom spoločenstve existovali tradíciou odovzdávané normy, ktoré regulovali spoločenský život v obci a v rámci neho i sociálnu starostlivosť. Ako vieme, bolo v prvom rade morálnou, ale i občianskym právom stanovenou povinnosťou rodiny a príbuzných postarať sa o starých, chorých, mrzákov, duševne zaostalých, siroty ap.⁷ Ak postihnutý nemal rodinu, príbuzných, alebo ak títo nemohli postihnutého zabezpečiť, preberala túto povinnosť na seba obec.⁸

Na Slovensku existovali už od 13. stor. xenodochiá, „špitále“, ktoré poskytovali zaopatrenie i liečebnú starostlivosť práceneschopným a prestarnutým. Líšili sa od neskorších chudobincov a nemocníc tým, že v jednej inštitúcii združovali obe činnosti – opatrovateľskú i liečebnú. V 19. stor. xenodochiá úplne zanikli a ich úlohu prevzali župné, miestne a iné nemocnice a chudobince. Chudobince ako charitatívne útulky pre chudobných a opustených sa postupne vyvíjali za feudalizmu popri špitáloch. Ich existenčnú bázu vytvárali najmä nadácie bohatých šľachticov, cirkevných hodnostárov a mešťanov. Nadáciou mohla byť peňažná suma alebo príjmy z poddanskej obce, podniku ap. Od konca 18. stor. získavali chudobince prostriedky i z verejných nadácií. Chudobince sa však nachádzali najmä v mestách, mestečkách a iba v niektorých dedinách. Zaopatrovali pomerne malý počet, okolo 8–10 osôb. Výnimkou boli chudobince v Bratislave a Banskej Bystrici s počtom okolo 30 osôb. Stupeň zaopatrenia sa líšil od ustanovizne k ustanovizni. V niektorých obciach (napr. Senica n/Myj., Nitra, Častá) dostávali chudobní ubytovanie i stravu. V iných (napr. Šamorín, Sereď) len prístrešie a kurivo, stravu si museli získať žobraním. Inde (ako napr. v Bratislave, Ivánke, Veľkých Levároch) chudobince poskytli ubytovanie, kurivo a určitú sumu peňazí na stravu.⁹ V Polomke existoval pred r. 1914 chudobinec, kde chovancov (10–12 ľudí) zabezpečovali obyvatelia obce. Obyvatelia odovzdávali potraviny jednému z mužov, tzv. gazdovi. Ľudia z chudobinca nechodili po pýtání. Kto mohol, príležitostne ešte poslal napr. chlieb, mlieko po otelení kravy, šaty po nebožtíkovi ap. Ženy z chudobinca chodili obliekať mŕtvych. Druhý deň po úmrtí posielali pozostalí do chudo-

binca niekoľko bochníčkov chleba, tiež na Dušičky (2. 11.) a vo výročný deň úmrtia.¹⁰

V dedinách bez chudobinca sa starostlivosť o práceneschopných, ktorí zostali na ťarchu obci, delila medzi všetkých obyvateľov. Najprv sa vždy hľadali cesty, ako aspoň niektorými výpomocnými prácami zabezpečiť takémuto človeku existenciu. Obec i jednotlivec sa usilovali vyhnúť krajnému spôsobu obživy – žobraniu. Spoločenské postavenie žobrákov stálo skutočne na konci lokálnej hierarchie.¹¹ Nemajetný, čiastočne nevládný človek napr. mohol vypomáhať pri niektorých domácich a poľných prácach z domu do domu, alebo v dohovorených domácnostiach za stravu a ubytovanie. Spoločenská mienka tolerovala žobranie len mrzákom, starým, chorým (telesne, duševne), teda ľuďom, ktorí sa skutočne nedokázali užiť vlastnou prácou. V opačnom prípade sa žobrák vystavoval nebezpečenstvu, že mu obyvatelia odmietnu almužnu, budú vyžadovať vykonanie nejakých prác, vyženú ho ap.

Nepohyblivých, ležiacich prestarnutých ľudí alebo mrzákov obyvatelia nosili z domu do domu v presnom poriadku, na čo dozeral richtár. V každom dome zostal takýto človek jeden deň na stravu i zaopatrenie. Domáci ho ukladali na improvizované lôžko pri peci, ak mohol, sedel pri peci.¹² Chodiaci sám chodil na stravu z domu do domu (napr. Veľčice). V prípadoch, že chorý, starý, nevládný ležiaci človek mal vlastné ubytovanie (dom, časť domu), obyvatelia mu v určenom poriadku, napr. podľa čísiel domov, nosili stravu a opatrovali ho.¹³ Inou možnosťou bolo, že sa niektorá rodina v obci zaviazala doopatrovať nevládneho starého človeka alebo mrzáka ap., za čo po jeho smrti zdedila jeho majetok.¹⁴

Vo všedné dni chodili miestni žobráci po jednom po domoch. Mali zvyčajne pravidelnú trasu po dedine alebo i okolitých obciach.¹⁵ Žobrák vošiel na dvor, pozdravil sa. V rímskokatolíckych obciach používal pozdrav „pochválen pán Ježiš Kristus“, v evanjelických obciach „Pán Boh vám daj dobrý deň“. Potom sa obyčajne pomodlil „Otče náš“, v rímskokatolíckych obciach i iné modlitby, napr. „Zdravas Mária“. Do domu, či už do predsiene alebo kuchyne, vošiel až po vyzvaní. Obyvatelia mu dávali rôzne potraviny, a to: kus chleba, slaniny, trochu múky, zemiakov, strukovín alebo varenú stravu. Málokedy sa žobrákovi dával drobný peniaz. Okrem každodennej obchôdzky chodili žobráci pýtať do domov, kde sa konala svadba. V Čičmanoch sa žobrákom delil svadobný koláč zo svadobného stromčeka, a to na deviaty deň po svadbe (pred 1. svetovou vojnou),

neskôr už hneď pred kostolom. Podobne na deviaty deň dostali žobráci kúsky koláča (*cipáčky*), ktoré boli pri postielaní perín v dome ženicha v každom rohu postele. Za to sa mali modliť za šťastie mladého páru a celej rodiny. Vo viacerých obciach dostávali žobráci zvyšky koláčov po skončení svadby (Krivany, Závod, Chocholná-Velčice, Adamovské Kochanovce, Melčice).

Pri pohreboch žobrali pred bránou cintorína. V katolíckych obciach žobrali v nedeľu pred a po omši, na odpust, hody, cirkevné sviatky, pri kostole. Na výročné sviatky ako Dušičky (2. 11. v rímskokatolíckych obciach Horehronia,¹⁶ v Čičmanoch, Závode, v Selci¹⁷) alebo na Zelený štvrtok (Košeca) bolo povinnosťou gazdovských rodín dať žobrákom dary, ktoré sa rozdávali pred kostolom. Na tento účel sa piekli z chlebového cesta malé bochničky zvané *buchničky* (Čičmany), *dušičky* (Selec), *bochničky* (rímskokatolícke horehronské obce). V Košeci dávali roľnícke rodiny žobrákom chlieb, maslo, syry, strukoviny, zemiaky, múku, krúpy, údené rebrá, drobné peniaze. V Závode gazdiné rozdávali mak, fazuľu, kapustu, múku, konopný olej, masť a 20–50 halierov. Za túto podporu obec vyžadovala od žobrákov určité služby. Miestni žobráci opatrovali ťažko chorých, opustených (Košeca), modlili sa a bdeli pri mŕtvom (Košeca, Závod, Čičmany, Bolešov¹⁸). V Čičmanoch po vynesení nebožtíka dali ešte počas pohrebu pozametáť izbu žobráčke. Za to dostala šaty po mŕtvom. V evanjelických obciach (Kochanovce, Chocholná) žobráci pri pohrebných obradoch nepomáhali.

Vzťah k miestnym žobrákom bol poväčšine prajný. Normy správania, ktoré regulovali spoločenské vzťahy žobrák – ostatní členovia lokálneho spoločenstva, diktovali povinnosť pomôcť, preukázať milosrdenstvo. Vieme, že povinnosť milosrdenstva prikazovalo najmä kresťanské učenie.¹⁹ Táto idea sa premietala i do motívov milosrdenstva v ľudovej slovesnosti, napr. do legendárnych rozprávok z cyklu o chodení Krista s Petrom po zemi, v ktorých Kristus vystupuje ako pútnik alebo priamo ako žobrák odkázaný na milosrdenstvo ľudí. Pohostinných, milosrdných ľudí odmeňuje, zlých tresce.²⁰ V poverových poviedkach lakomci, ktorí nedávali za života žobrákom almužnu, musia chodiť po smrti mátať.²¹

Uplatňovanie normy správania voči miestnemu žobrákovi nepochybne uľahčoval osobný vzťah k nemu: ľudia ho poznali od narodenia, vedeli príčiny jeho ožobráčenia ap. Je pravda, že ten-

ktorý člen lokálneho spoločenstva si rozdielne plnil svoju povinnosť. Záviselo to jednak od jeho majetkových pomerov, ale i, a to azda ešte vo väčšej miere, od jeho povahových a charakterových vlastností. Podľa doterajších výskumov väčšina členov lokálneho spoločenstva sa chovala k žobrákom podľa očakávania, či už zo skutočného súcitu alebo z obavy, že ich spoločenská mienka odsúdi, lebo bolo zasa tajnou zbraňou žobrákov, že mohli zverejniť neplnenie povinnosti, a tým hriešnika vystaviť verejnému odsúdeniu. Pre úplnosť k osobnému vzťahu voči miestnemu žobrákovi treba dodať, že tak ako ľudia mohli vedieť o skutočnej biede, tak isto vedeli i o predstieranej neschopnosti vykonávať prácu a mohli odoprieť právo na pomoc. Z výskumov vieme, že v takýchto prípadoch sa ani nepokúšali žobrať v obci a chodili do okolitých dedín alebo vzdialenejších obcí. Napr. v Krivanoch žil v medzivojnovom období človek, ktorý sa živil žobraním na púťach v Levoči. Predstieral tam mrzáka. Z vyžobraného si postavil malý dom, vyživil ženu i deti. V zime, keď možnosti žobrania boli obmedzené, pálili a predávali so ženou domácu pálenku. Lokálne spoločenstvo ho za jeho spôsob obživy veľmi odsudzovalo. Podobný prípad – žobrák predstierajúci mrzáka – sa uvádza v Košeci. V Závode niektorí obyvatelia chodili po žobraní do obcí Podhoria, doma sa hanbili pýtať (o tom podrobnejšie ďalej).

Tak ako boli určené normy správania členov lokálneho spoločenstva voči miestnym žobrákom, rovnako sa predpokladalo isté modelové správanie žobráka v spoločenstve. Očakávalo sa, že vďačne prijme ponúkanú almužnu, nebude si vyberať, preberať a vynucovať druh almužny. Bude sa vhodne správať pri spoločenských, rodinných obradoch a sviatkoch – na svadbe, pri pohreboch, počas Vianoc, Veľkej noci ap. Zaujme jemu určené miesto pri verejných zhromaždeniach. Napr. v kostole sa bude zdržiavať v žobráckej lavici (Závod a Bolešov²² lavica pri dverách kostola, Košeca lavica pod chórom), vo zvonici, v oddelenom prístavku pred vchodom do kostola (*žobračňa* v Melčiciach) alebo pred vežou (*žobračina*, Cifer²³). Odchýlky od roloveho správania verejná mienka odsudzovala. Sankciou mohlo byť ťažšie získavanie almužny alebo i jej úplné odopretie. Za najčastejší priestupok a chybu miestnych (ale i cudzích) žobrákov pokladali členovia lokálneho spoločenstva alkoholizmus. Nasporené peniaze žobrák často ihneď prepil v krčme. Týmto tiež zdôvodňovali ľudia svoju nechotu dávať žobrákom peniaze. O rozdieloch medzi modelo-

vým spoločenským vzťahom žobrák – ostatní členovia lokálneho spoločenstva a reálnym stykom,²⁴ ktorý sa každodenne naplňal od osoby k osobe, nám vypovedajú mnohé zaznamenané spomienkové rozprávania, napr. ako sa istý obyvateľ vyhol svojim povinnostiam voči miestnym žobrákom, ako sa žobrák vyhýbal práci predstieraním telesnej alebo duševnej choroby ap.

Medzi miestnymi žobrákmi navzájom existovalo isté uvedomenie seba samých ako malej skupiny v rámci lokálneho spoločenstva. K tomuto pocitu spolupatričnosti ich viedla spolupráca pri niektorých ich činnostiach (účasť na pohrebných obradoch ap.), znak ich sociálneho statusu (žobrácke miesto v kostole), nevyhnutnosť združiť sa a spoločne vystupovať ako skupina proti ostatným členom lokálneho spoločenstva, ak si títo neplnili svoje povinnosti, a nepochybne i ich vydeľovanie z radov spoločenstva. Zaznamenali sme i konflikty v rámci skupiny, ktoré vznikali najčastejšie zo sporov pri delení almužny, z rivality členov skupiny získať vykonávanie niektorých služieb, prác. V kľúčových situáciách (napr. pri odovzdávaní potravín pri výročných sviatkoch) však skupina bola nútená vystupovať vo svojom vlastnom záujme jednotne a v zhode.

Zaujímavá bola sociálna starostlivosť o miestnych občanov v obci Závod, kde sa od začiatku 20. storočia vyvinula do modelu s presne určenými právami a povinnosťami pre obe strany. Ríchtár vybral z radov najchudobnejších niekoľko mužov a žien, zväčša dvoch mužov a tri ženy. Títo, nazývaní *kostelní žebráci*, dostávali už spomínanú podporu na Dušičky. Okrem toho kostolní žebráci – muži – chodili na začiatku každého mesiaca do domov roľníkov a dostávali potraviny *álmuznu*, ktorú si celá skupina delila. Ľudia im príležitostne ešte nosili výslužku zo svadby a krstu, prvé mlieko po otelení kravy, výslužku zo zabíjačky ap. Povinnosťou „kostelných žebrákov“ bolo zametať kostol, vymieňať kvety, odhrabávať sneh okolo kostola, zvoniť na zvonoch, ak išla cez dedinu púť, rúbať drevo farárovi. Kostolní žebráci bdeli a modlili sa pri mŕtvom počas troch dní, kým bol mŕtvy vystretý v dome. Za to im gazdiná spravila na druhý deň po pohrebe obed, ktorý sa skladal napr. z fazuľovej polievky a kysnutého makového, tvarového alebo kapustného koláča. Mäso sa nepodávalo. Po obede dostali kostolní žebráci *álmuznu* – ryžu, múku, masť, mak, fazuľu. Almužnu dala gazdiná v jednom vreci a skupina si ju vzájomne rozdelila. Pri pohrebe jedna z kostolných žebráčok rozprestrela šatku pri bráne cintorína. Po skončení pohrebného obradu jej ľudia

hádzali na šatku drobné peniaze so slovami: „Pomodlite sa za našu Máрку, za nášeho starečka“ ap., t. j. za niektorého zomrelého člena rodiny. Kostolní žebráci sa každodenne modlili v kostole za duše zomrelých sediac v *žebráckej uavici*.

Kostolní žebráci v Závode už vlastne neboli žobrákmi v pravom zmysle slova. Svojím spoločenským postavením sa približovali k iným obecným sluhom ako bol pastier, hlásnik atď., a tak to chápali ako obyvatelia obce tak i oni sami. Vytvárali malú profesionálnu, spoločenskú skupinu v rámci lokálneho spoločenstva. Medzi členmi skupiny existoval pocit vzájomnej spolupatričnosti. Skupina mala určené zloženie členov (štruktúru skupiny) s rozdelenou deľbou práce. Muži mali v skupine o niečo vyšší status než ženy. Rozhodovali o deľbe almužny a vystupovali ako predstavitelia skupiny vo vzťahu k obecnej rade a ostatným členom lokálneho spoločenstva. Chudobný sa mohol uchádzať o službu kostolného žobráka. Ak išiel skutočne žobrať, tak sa za to hanbil a odchádzal do obcí Podhoria (Lozorno, Jabloňové, Sološnica, Pernek, Rohožník). V medzivojnovom období boli v Závode iba dva prípady takýchto žobrákov. Miestni obyvatelia ich za to odsudzovali a vyjadrovali sa o nich, že sú leniví, nechce sa im robiť. Prípady prestarnutých alebo chorých, ktorí zostali na farchu obci, nie sú v tejto obci zo skúmaného obdobia známe.

Zo skúseností s „nepravými“ žobrákmi z vlastnej dediny sa formovala často nedôvera voči cudzím žobrákom. Cudzí žebráci sa v očiach obyvateľov delili opäť na dve kategórie. Po prvé to boli žebráci, ktorých už obyvatelia poznali z videnia alebo i po mene a v pravidelných intervaloch prichádzali do obce. Napr. do Závodu chodili väčšinou žebráci z chudobinca vo Veľkých Levároch. Neznáme tváre sa objavovali pomerne zriedka. Dolná Poruba mala väčšinu cezpoľných žobrákov z Valaskej Belej. Naproti tomu Krivany a skúmané obce na Považí boli na hlavnej ceste, ktorou prechádzalo veľké množstvo pocestných a žobrákov, cez Krivany do Levoče, cez Melčice, Adamovské Kochanovce, Chochoľnú-Velčice do Trenčína, na púte na Skalku pri Trenčíne, do Novej Dubnice. Bola to druhá kategória žobrákov, celkom neznámi ľudia.

Cudzí žobrák, podobne ako miestny, prichádzal pýtať do domu. Domáci mu dávali potraviny, niekedy obnosené šaty, drobný peniaz. Potraviny si žebráci ukladali do žobráckej, plátenej kapsy, ktorá mala tri oddelenia. Nedostatok peňazí si žebráci riešili speňažovaním múky alebo i iných

Bývalá žobráčňa pred vstupom do r. k. kostola v Melčiciach, okr. Trenčín. Foto P. Slavkovský 1989

potravín po krčmách a obchodoch. Obnosené šatstvo predávali starinárom v mestách. V nedeľu a počas sviatkov sedávali žobráci na schodoch kostola a dostávali drobné peniaze. V obciach na Považí pri púťach pútnici robievali zastávky pri sochách svätých na krížnych cestách, na hraničiach chotára. Po skončení modlenia pútnici nahádzali k nohám sochy peniaze, ktoré po odchode sprievodu žobráci vyberali. Po väčších výročných sviatkoch, ako boli Vianoce alebo Veľká noc, tiež po svadbe dostávali žobráci po domoch zvyšky koláčov. Ak ich nazbierali väčšie množstvo, predávali ich ako krmivo pre hydinu.

V lete za pekného počasia spávali cudzí žobráci vonku v kopách sena, pod stromom ap. Za zlého počasia, v zime si pýtali nocľah. Žobrákov ukladali najčastejšie do maštale, kde bolo i v zime teplejšie než v iných hospodárskych budovách. Iba známym alebo dôveryhodným žobrákov pustili do domu buď do pitvora alebo do kuchyne. Ľudia sa báli krádeže, často ich odpudzoval škaredý vzhľad žobráka, špinavý zovňajšok, obava z chorôb. Ak sa žobrákovi nepodarilo získať nocľah, obrátil sa

na richtára. Ten ho ubytoval u seba, v nejakom obecnom priestore, napr. vo zvonici (Muránska Zdychava²⁵), v maštálke, pre tento účel vybudovanej vedľa maštale obecných býkov (Závod), v obecnom dome (Chocholná). Niekedy si viedol evidenciu a žobrákov postupne ubytovával v domácnostiach podľa čísiel domov (Krivany, Veľčice, Adamovce, Kochanovce, Melčice). Žobrák dostal od richtára lístok z číslom domu, tým sa preukázal domácim.

Ak žobrák ochorel, bolo povinnosťou richtára dopraviť ho k lekárovi alebo do jeho bydliska. Pri úmrtí pochovávala žobráka obec na vlastné trovy. Okrem obyčajového práva tieto povinnosti obce a jej predstavenstva voči cudzím žobrákom reguloval aj občiansky zákon.²⁶

I v prípade cudzích, potulných žobrákov spoločenské normy prikazovali preukázať milosrdenstvo, no voči tomu stáli regulatívy správania, ktoré nabádali k veľkej ostražitosti. Takéto regulácie a riadenia správania členov lokálneho spoločenstva, ktoré v konečnom dôsledku smerovali proti morálnym zásadám pomoci človeka človeku

a kresťanskej povinnosti preukázať milosrdenstvo, vznikali jednak na báze prirodzenej nedôvery členov spoločenstva voči cudzím („my – oni“), ale i z empirických skúseností z každodenného styku so žobrákmi. K veľkej opatrnosti okrem kolektívnej skúsenosti lokálneho spoločenstva nabádali neskoršie aj masovokomunikačné prostriedky. Napr. v regionálnych novinách Trenčan čítame v medzivojnovom období opakované výzvy, aby si obyvatelia dávali pozor na zlodějov, ktorí často vystupujú v úlohe žobrákov.²⁷ Problémami žobrania, predstieranou či skutočnou pracovnosťou sa zaoberali i rôzne centrálné denníky.²⁸ Odraz negatívnej kolektívnej skúsenosti zo styku so žobrákmi prenikol aj do ľudovej slovesnosti. To je postava falošného žobráka, zlodēja, figliara, podvodníka v realistických rozprávkach a humoristickom rozprávaní alebo zdanlivého žobráka, v skutočnosti majetného človeka, či dokonca boháča, ktorého majetok sa zistí za jeho života či po smrti.²⁹

Z týchto dôvodov museli cudzí, potulní žobráci vynakladať viac dôvtipu, aby upúťali ľudí a prebudili v nich súcit. Pri vstupe do domu mnohí okrem modlenia spievali náboženské piesne.³⁰ Večer, ak dostali nocľah, zabávali domácich rozprávaním či už veselými rozprávaniami zo života, humoristickými rozprávaniami alebo vážnymi moralizujúcimi legendárnymi rozprávkami, poverovými rozprávaniami. Vo výbere tém sa pružne prispôbovali požiadavkám publika. Za almužnu alebo nocľah sa odvdáčovali i vykonávaním magických úkonov. Pomáhali pri urieknutí. Často využívali poverčivosť domácich a nahovorili im, že ich dieťa, niekto z dospelých alebo domáce zviera má urieknuté, pobosorované a od domnelého nešťastia im pomáhali. Radili domácim pri poľných prácach, dovoľávajúc sa svojich kozmogonických znalostí, skúseností, pranostík, príkladov zo života.³¹ Napriek tomu sa stalo, že cudzieho žobráka skôr než miestneho ľudia ani nepustili do dvora, nedali mu almužnu a odbavili ho so slovami „Panbu vám nadzel“ (Závod), najmä ak už taký žobrák bol niekoľký v poradí v ten deň.³²

Cudzí žobráci, ktorí prichádzali do dedín, boli jednotlivci, najčastejšie pár – muž so ženou. Nezistili sme vytváranie väčších zoskupení, v ktorých by bola istá štruktúra, spolupráca, deľba práce atď. Ako určitá spoločenská skupina, charakterizovaná spôsobom obživy, sa vydeľovali najmä z pohľadu členov lokálneho spoločenstva. Nazdávame sa, že najmä toto vydeľovanie zo spoločenstva nútilo potulných žobrákov k vzájomnej pomoci, a tým i k istej spolupatričnosti.

Žobrák z Chocholnej, okr. Trenčín. 40. roky 20. stor. Súkromný archív. Repro H. Bakaljarová

Zistili sme, že potulní žobráci mali niektoré miesta, kde sa mohli stretávať, vymieňať si vyžobraný tovar, ale tiež skúsenosti, vedomosti, vzájomne si radiť. V mestách to bolo najmä pri trhoch, pri púťach priamo na uliciach alebo v krčme, na dedinách napr. na určitom mieste za dedinou (lúka s prameňom za Velčicami), v krčme, pri obchode, pri kostole ap. Na Kysuciach si žobráci vzájomne značkovali tajnými značkami domy, v ktorých žili súcitní ľudia.³³ Medzi potulnými žobrákmi však v rovnej miere existovala i veľká rivalita a časté konflikty, napr. o najlepšie miesto na žobranie, o nocľah, ktoré niekedy ústili až do bitiek.

Záver

Výsledky výskumu žobrákov dopĺňajú obraz spôsobu života na slovenskej dedine v prvej polovici 20. storočia. Objasňujú rôzne formy svojpomocnej sociálnej starostlivosti, ktorá bola

v mnohých prípadoch rýchlejšia a účinnejšia než inštitucionálna pomoc.

Štúdium žobrákov z aspektu historicko-etnografického výskumu spoločenských skupín ukázalo, že o istom organizovaní a uvedomovaní si seba samých ako malej skupiny môžeme hovoriť najmä v prípade miestnych žobrákov. Tu sa poväčšine vytvárala, alebo aspoň v náznakoch črtala štruktúra skupiny, členov spájala spoločná práca, spoločné ciele (spôsoby získavania obživy), skupina mala niektoré spoločné znaky, spoločné zážitky, skúsenosti, vedomosti. Členovia skupiny pocítovali spolupatričnosť, čo sa mohlo prejavovať najmä v spoločnom vystupovaní voči ostatným členom lokálneho spoločenstva. Organizovanie miestnych žobrákov mohlo vyústiť, ako sme to zistili v Závode, až do vytvorenia malej profesionálnej skupiny s pevnou štruktúrou, vzájomnými vnútornými vzťahmi členov, presne určenou kooperáciou, deľbou práce, právami a povinnosťami.³⁴

Oproti tomu cudzí, potulní žobráci vystupovali ako jednotlivci alebo dvojice. Netvorili väčšie zoskupenia. Ich vydeľovanie zo spoločenstva však predsa vytváralo medzi nimi potrebu vzájomnej pomoci, a tým vznikal istý pocit spolupatričnosti. Potulných žobrákov preto môžeme chápať ako disperzné, neorganizované zoskupenie ľudí, ktorí sa spôsobom obživy oddeľovali od ostatných

členov lokálneho spoločenstva a v ich očiach vytvárali jednu zvláštnu spoločenskú skupinu.

Vzťahy členov lokálneho spoločenstva k žobrákom boli značne diferencované. V prípade miestnych žobrákov prevládal pozitívny vzťah, snaha pomôcť, súcitiť a milosrdenstvo. V prípade cudzích žobrákov bol vzťah zložitejší. I keď v základe platila ako norma povinnosť preukázať milosrdenstvo, regulatívy správania rovnako prikazovali postupovať veľmi opatrne a diferencovane od osoby k osobe. V istom dialektickom protiklade tu stáli dve normy – morálna povinnosť humanitnej pomoci človeka človeku a súčasne povinnosť obraňovať vlastné spoločenstvo voči cudziemu prišielcovi, možno škodcovi. Vzájomný vzťah žobráka a lokálneho spoločenstva tiež zreteľne odhaľoval známu skutočnosť o dedinskom spoločenstve v skúmanom období, a to: vysoké hodnotenie pozitívneho vzťahu človeka k práci. Toto hodnotenie v konečnom dôsledku v každom jednotlivom prípade rozhodovalo o pozitívnom alebo negatívnom vzťahu členov lokálneho spoločenstva k miestnemu i cudziemu žobrákovi.

Poznatky o žobrákoch, o ich mieste a funkciách v dedinskom spoločenstve preto nevidíme len ako doplnok k našej kultúrnej histórii, ale vďaka humánnym a etickým ideám, ktoré stoja v pozadí skúmaných javov, pokladáme ich za dôležitú súčasť historických skúseností ľudu v oblasti jeho sociálnych väzieb a sociálnej komunikácie.

POZNÁMKY

- 1 RAKÚS, S.: Žobráci. Košice 1976; CHMELÁR, V.: Na pravom brehu boli Bosoráky. Martin 1986; HÁLA, J.: Pod Tatrami. Lipt. Sv. Mikuláš 1942.
- 2 DOBŠINSKÝ, P.: Prostonárodné obyčaje, povery a hry. Turč. Sv. Martin 1880, s. 86–87; BOGATYRIOV, P.: Polazník. Lud Słowianski. Tom III, časť B, 1933, s. 107–114, 212, 270; HÚSKA, M. A.: Folklor a zvyky v pamätnej knihe obce Dovalovo. Slov. Národop. 4, 1956, č. 4, s. 500–509; KAZIMÍR, Š.: Strava ľudu na juhozápadnom Slovensku v 18. storočí. Slov. Národop. 15, 1967, č. 4, s. 571–588; PLESSINGEROVÁ, A.: Zvyklosti a povery pri stavbe obydľí a obyčaje spojené se životem v domě na slovenských svazích Javorníků. Čes. Lid 56, 1969, s. 15–34; HORVÁTHOVÁ, E.: Výročné a príležitostné zvyky. In: Horehronie. Národopisná monografia II. Bratislava 1974.; HORVÁTHOVÁ, E.: Zvyky a obrady. In: Polomka. Národopisná monografia. Martin 1982, s. 273–301; JANKOVIČ, V.: Dejiny Cifera. Rukopis.
- 3 Kysuce: obec Radofa, počet obyv. 1437, obyvateľstvo rímsko-katolíckeho vierovyznania, výskum r.

1988 Niekoľko údajov z obcí Riečnica počet obyv. 1144, obyvatelia rímsko-katolíckeho vierovyznania, obec ako zanikajúca (výstavba vodného diela), od r. 1981 pripojená k Novej Bystrici, a Nová Bystrica, počet obyv. 3431, obyvatelia rímsko-katolíckeho vierovyznania, z výskumov na tému ľudová próza v rokoch 1974–1988.

Šariš: obec Krivany, počet obyv. 1348, obyvatelia rímsko-katolíckeho vierovyznania, výskum r. 1988. Záhorie: obec Závod, počet obyv. 2580, obyvatelia rímsko-katolíckeho vierovyznania, výskum r. 1989. Okolie Trenčína: obec Melčice, počet obyv. 911, obyvatelia prevažne rímsko-katolíckeho vierovyznania, výskum r. 1988; obec Adamovské Kochanovce, spojená z Adamoviec a Kochanoviec, počet obyv. 836, Adamovce obyv. prevažne rímsko-katolíckeho, Kochanovce obyv. prevažne evanjelického a. v. vierovyznania, výskum r. 1988, 1989; obec Chocholná-Velčice, spojená z Chocholnej a Velčíc, počet obyv. 1793, Chocholná obyv. prevažne evanjelického a. v., Velčice obyv. prevažne rímsko-katolíckeho vierovyznania, výskum r. 1988, 1989. Údaje

- o počte obyvateľov z Vlastivedného slovníka obcí na Slovensku. Diel I–III, Bratislava 1977, 1978.
- 4 Ďakujeme kolegyni L. Chorváthovej za obsiahly materiál o žobrákoch z obcí Dolná Poruba a Čičmany. Dolná Poruba, okr. Trenčín, počet obyv. 1326, obyvatelia rímsko-katolíckeho vierovyznania, výskum r. 1988; Čičmany, okr. Žilina, počet obyv. 757, obyv. rímsko-katolíckeho vierovyznania, výskum r. 1984; archívny materiál: J. Surový: Kronikárske zápisky obce Košeca. Archív SNS pri SAV, č. 974/83, časť publikovaná v Národopisných informáciách 1/1986, s. 7–38.
 - 5 Názvy žobrakov v skúmaných obciach: Dolná Poruba, Košeca: „žobrák“, „žobračka“; Chocholná-Velčice, Adamovské Kochanovce, Melčice, Čičmany, Závod: „žebrák“, „žebráčka“; Radoľa, Riečnica, Nová Bystrica: „žebrak“, „žebračka“; Krivany: „džad“, „džadufka“.
 - 6 MANSUROV, N. S.: O systémetvorných pojmoch spoločenskej psychológie. In: E. V. Šorochovová a kol.: Metodologické problémy sociálnej psychológie. Bratislava 1980, s. 22–33.
 - 7 Rodičia sú povinní postarať sa o dieťa, dokiaľ nie je schopné samo sa vyživovať. Rodič musí vydržovať aj plnoleté dieťa, ak nie je zárobku schopné. Ak nie je otec, prislúcha povinnosť matke, potom starým rodičom, najprv otcovým rodičom, potom matkiným. V Uhorsku zákonný článok XX/1877, § 11, 16, 26, 91. V ČSR § 141, § 143 občianskeho zákonníka. Deti sú povinné postarať sa o svojich rodičov, ak sú v núdzi. Povinnosť prechádza aj na vnukov, ak deti nie sú schopné alebo nie v dostatočnej miere. V Uhorsku č. 5027/1892, 851/1892, 8579/1902. V ČSR § 154 občianskeho zákonníka. Komentár k československému obecnému zákonníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Praha 1935, s. 743–744, 789–790.
 - 8 V Uhorsku od r. 1724 platil zákon, že obce sú povinné postarať sa o chudobných. Toto ustanovenie prešlo do uhorského občianskeho zákonníka, zákonný článok XXII/1886. V ČSR sú to § 17 zák. č. 236/1922 Zb. a § 21 zák. č. 77/1927 Zb. Podrobnejšie pozri Slovník verejného práva československého. Brno 1929, diel I., heslo Chudinství, autor hesla J. Uhlíř.
 - 9 Encyklopédia Slovenska. Diel II, Bratislava 1978, s. 426, heslo Chudobince; diel VI, Bratislava 1982, s. 476, heslo Xenodochium; KAZIMÍR, Š.: c. d. v pozn. 2, kapitola II, A. Dobročinné inštitúcie, s. 576–578.
 - 10 HORVÁTHOVÁ, E.: c. d. v pozn. 2 (1982), s. 286–287.
 - 11 Názory na žobrakov nám dokresľujú i pejoratívne významy, ktoré sa spájajú so slovami žobrák, žobrač, žobrota, žobranie v slovenskom jazyku. Slovník slovenského jazyka. Diel V, Bratislava 1965, s. 824–825.
 - 12 Oblasť slovenských Javorníkov. PLESSINGEROVÁ, A.: c. d. v pozn. 2, s. 23. Zistili sme i v obci Riečnica.
 - 13 Zistili sme v obci Krivany.
 - 14 Zistili sme v obci Závod.
 - 15 Napr. žobrák Jozef Danielčík, nar. okolo r. 1910, domovskou príslušnosťou v Chocholnej, časť Podhradie, žobral aj v obciach Velčice, Adamovce, Kochanovce, Melčice. Bol to okruh, ktorý mohol obísť za jeden deň.
 - 16 HORVÁTHOVÁ, E.: c. d. v pozn. 2 (1974), s. 287.
 - 17 Ústna informácia od dr. V. Ábelovej, CSc. z jej vlastných výskumov.
 - 18 CHMELÁR, V.: c. d. v pozn. 2, s. 54.
 - 19 Biblia. Starý zákon, kniha prísloví, kap. 28, verš 27: „Ten, kto dáva chudobnému, nebude mať nedostatku, ale ten, kto zakrýva svoje oči, bude mať zlorečenia.“; Nový zákon, Ev. sv. Matúša, kap. 25, verš 35; „Lebo som lačnel a dali ste mi jesť; žíznil som a dali ste mi piť; hosťom cudzincom som bol a prijali ste ma“ a ďalej verš 36–46; Ev. sv. Lukáša, kap. 6, verš 36: „Teda buďte milosrdní, jako aj váš Otec je milosrdný.“ A ďalšie príklady.
 - 20 POLÍVKA, J.: Súpis slovenských rozprávok. Diel IV, Turč. Sv. Martin 1930, s. 14–19.
 - 21 Tamtiež, s. 539.
 - 22 CHMELÁR, V.: c. d., s. 54.
 - 23 JANKOVIČ, V.: Dejiny Cifera. Rukopis. Časť Kostol, s. 28. Za zapožičanie ďakujeme dr. J. Podobovi.
 - 24 Tento termín chápeme podľa A. A. Leontieva ako proces (a podmienku) realizácie alebo aktualizácie spoločenského vzťahu v sociálnej činnosti. LEONTIEV, A. A.: Styk ako objekt psychologického výskumu. In: E. V. Šorochovová a kol.: c. d., s. 102–118, citát s. 118.
 - 25 Ústna informácia od dr. J. Podobu z jeho vlastných výskumov.
 - 26 Obec nesmela odoprieť pomoc pri náhlej potrebe ani tomu, kto nebol jej príslušníkom alebo čia príslušnosť sa nezistila. V Uhorsku nariadenie ministerstva vnútra č. 1422/1889, v ČSR § 28 domovského zákona. Slovník verejného práva československého, diel I., s. 863 an. Komentár k československému obecnému zákonníku občanskému..., s. 980.
 - 27 Noviny Trenčan, roč. 4, 1927, 15. 1., s. 3, 29. 1., s. 4; roč. 12, 1935, 23. 2., s. 3; roč. 13, 1936, 14. 11., s. 2.
 - 28 Hospodársky denník, roč. 2, 1942, č. 269, s. 3: „Očista dedín a miest od žobrakov“; roč. 2, 1942, č. 172, s. 1: „Pomocné umiestnenie asociálnych žiakov“; Slovenská domovina, roč. 5, 1923, č. 46, s. 5: „Kofko je chudobných na Slovensku“.
 - 29 POLÍVKA, J.: c. d., diel V., Turč. Sv. Martin 1931, s. 51 an.; PEŘINKA, Fr. V.: Veselé putovanie po Slovensku. Praha 1931, s. 91.
 - 30 Zaznamenali sme vo všetkých skúmaných obciach. Uvádza i DOBŠINSKÝ, P.: c. d. v pozn. 2, s. 86–87. Podrobne sa tomuto problému nevenujeme, keďže je témou štúdie K. Michajlovej v tomto čísle Slovenského národopisu. Často spievali práve slepi

- žobráci, ktorých vodila dospelá osoba opačného pohlavia, dieťa alebo pes.
- 31 Magické úkony, vykonávané žobrákmi proti urieknutiu, sme zistili vo všetkých skúmaných obciach s obyvateľstvom rímsko-katolíckeho vierovyznania. V evanjelických obciach nie. Rady pri poľných prácach: napr. žobrák z vďaky za almužnu poradil, aby roľník v ten deň v istú hodinu nesial, lebo bude mať moc „zlá planeta“. Hneď na vedľajšej roli sial sused, ktorému žobrák nič nepovedal, lebo ho vyhnal. Pri žatve obilie suseda bolo omnoho horšie. Krivany, informátor H. P., nar. 1908.
- 32 Obce sa bránili rôznymi spôsobmi proti tulákom a žobrákom. Napr. vo Farkašine existoval do 90-tych

- rokov 19. stor. žobrácky richtár, ktorého úlohou bolo vyháňať z dediny Cigánov, žobrákov a iné nežiaduce osoby. ŠTEFUNKO, F.: Vlčkovce. Kronika starého Farkašína. Martin 1970, s. 136–137.
- 33 PRANDA, A., výskumný materiál inv. č. 458, s. 136, Snežnica, okr. Čadca. Archív NÚ SAV. Uviedla K. Popelková v Správe o výsledkoch štúdia Archívu NÚ SAV k problematike spoločenských skupín (cyklostyl pre vnútornú potrebu).
- 34 O organizovaní (pravdepodobne miestnych) žobrákov v minulosti na Slovensku svedčí zmienka o žobráckom cechu v Kerestúre, dnešné Križovany n. Dudváhom, do prvej štvrtiny 19. stor. Štefunko, F.: c. d., s. 136.

BEGGARS AND LOCAL COMMUNITY – RELATIONS BETWEEN TWO GROUPS

Summary

The author deals with beggars as a social group in the Slovak village in the first half of 20th century. Following the recent material gained by field investigations in Slovakia as well as the archival and published sources we attempt to state whether and how were the beggars shaping in a social group, to describe its structure, sign, behaviour and activity of its members. Particular attention is paid to the problems concerning the relations between beggars and other village inhabitants. It is presumed that the everyday interaction of people, who were methodologically divided into two groups (beggars and local community), may disclose general views, norms, values leading to obtaining information on the way of life and shaping the social consciousness of the local community within the given historical period.

The author found that from the aspect of the inhabitants beggars were divided into local and itinerant – strange ones. The local beggars were regularly supported by the village inhabitants. In return, the beggars performed certain services, e. g. watching and praying by the dead, taking care of the seriously ill patients, praying in church for souls of deads, helping in some house works, etc. The relation of inhabitants toward itinerant, strange beggars seemed to be more complicated. Though, there held basically, the same social norm – duty of charity, as well as the same rules of behaviour urging to carefulness and watchfulness against a stranger. Therefore, the wandering beggar had to employ more sagacity to win sympathy of the inhabitants. The itinerant beggars when entering the houses apart from praying, used

to sing, entertain by tales, performing various magic means, to foretell, to give advice in field works, etc. The results of research on beggars have completed the picture of the way of life in the Slovak village in the first half of 20th century. Various forms of self-supporting social care were elucidated. The study of beggars from the aspect of the historico-ethnographic research into social groups has shown that it is possible to speak about certain organization and self-consciousness as a small group in case of local beggars. Here one could trace the structure of group, their members were connected by common work, goals, the group had certain common signs, experiences, facts and knowledge. The members of group had a feeling of solidarity. As the author learned in one locality, the organization of local beggars might result even in forming a small professional group. On the contrary, the itinerant beggars acted as individuals or couples. They did not form greater groups, though their exclusion from the community necessitated mutual cooperation between them, thus also the need for the feeling of solidarity. The itinerant beggars within the studied period are considered by the author to be a disperse, non-organized groups of people who were separated from other population by the way of their subsistence, representing a special social group in their eyes. The investigations proved that the relation of inhabitants toward local beggars had been differentiated from one person to another. The mutual relation between the beggar and other inhabitants clearly disclosed the well-known fact concerning the village community, namely – the

high evaluation of man's positive relation to work. As a consequence, this evaluation had in every particular case decided on the positive or negative relation of inhabitants to both the local and strange itinerant beggar. Thus, the facts concerning beggars, their place and functions in the village community are in the author's view not only

a complement to the Slovak cultural history, but due to human and ethical ideas of the people being in the background of the studied phenomena, they represent an important component of historical experience of the people in the sphere of his social links and social communication.

Stanovisko drožkárov v starej Bratislave. 20. roky. Foto K. Plicka. Fotoarchív SNM Martin

Slovenský národopis

Časopis Národopisného ústavu Slovenskej akadémie vied

Ročník 38, 1990, číslo 1–2

Vychádza štyri razy do roka
Vydáva VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied

Hlavná redaktorka
Čl. kor. SAV BOŽENA FILOVÁ

Výkonná redaktorka
PhDr. ZORA VANOVIČOVÁ

Typografia: *Eva Kovačevičová*

Redakčná rada: PhDr. Ján Botík, CSc., PhDr. Soňa Burlasová, DrSc., doc. PhDr. Václav Frolec, CSc., PhDr. Viera Gašparíková, CSc., doc. PhDr. Emília Horváthová, CSc., PhDr. Soňa Kovačevičová, CSc., PhDr. Igor Krištek, CSc., PhDr. Milan Leščák, CSc., doc. PhDr. Ján Michálek, CSc., PhDr. Ján Mjartan, DrSc., doc. PhDr. Štefan Mruškovič, CSc., PhDr. Viera Nosáľová, CSc., prof. Antonín Robek, DrSc., PhDr. Peter Slavkovský, CSc., PhDr. Viera Urbancová, CSc.

Redakcia: 813 64 Bratislava, Leninovo nám. 12
Vytlačili Tlačiarne Slovenského národného povstania, št. p., Martin

Registr. zn. F 7091

Jednotlivé číslo Kčs 26,–; celoročné predplatné Kčs 104,–

Rozširuje, objednávky a predplatné prijíma PNS – ÚED, Bratislava, ale aj každá pošta a doručovateľ. Objednávky do zahraničia vybavuje PNS – Ústredná expedícia a dovoz tlače, Nám. Slobody 6, 884 19 Bratislava

© VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1990

СЛОВАЦКАЯ ЭТНОГРАФИЯ

Журнал Института этнографии Словацкой Академии Наук

Год издания 38, 1990 № 1–2

Издается четыре раза в год

«ВЕДА», издательство Словацкой Академии Наук

Редакторы Д-р Божена Филова и Д-р Зора Вановичова

Адрес редакции: 813 64 Братислава, Лениново нам. 12

SLOWAKISCHE VOLKSKUNDE

Zeitschrift des Ethnographischen Institutes der Slowakischen Akademie der Wissenschaften
Jahrgang 38, 1990, Nr. 1–2 Erscheint viermal im Jahre

Herausgegeben vom VEDA, Verlag der Slowakischen Akademie der Wissenschaften

Redakteure PhDr. Božena Filová und PhDr. Zora Vanovičová

Redaktion: 813 64 Bratislava, Leninovo nám. 12

SLOVAK ETHNOGRAPHY

Journal of the Ethnographic Institute of the Slovak Academy of Sciences

Volume 38, 1990, No. 1–2

Published quarterly by VEDA, the Publishing House of the Slovak Academy of Sciences

Managing Editors PhDr. Božena Filová and PhDr. Zora Vanovičová

Editor: 813 64 Bratislava, Leninovo nám. 12

L'ETHNOGRAPHIE SLOVAQUE

Revue de l'Institut d'Ethnographie de l'Académie slovaque des sciences

Année 38, 1990, No. 1–2

Paraît quatre fois par an. Editions de VEDA, maison d'édition de l'Académie slovaque des sciences

Rédacteurs: PhDr. Božena Filová et PhDr. Zora Vanovičová

Rédaction: 813 64 Bratislava, Leninovo nám. 12

Distributed in the socialist countries by SLOVART Ltd., Leningradská 11, Bratislava, Czechoslovakia, Distributed in West Germany and West Berlin by KUBON UND SAGNER, D-8000 München 34, Postfach 68, Bundesrepublik Deutschland. For all other countries, distribution rights are held by JOHN BENJAMINS, B. V., Periodical Trade, Amsteldijk 44, 1007 HA Amsterdam HOLLAND

TELOCVIČNÁ JEDNOTA SOKOL V PEZINKU
 poriada dňa 4. februára 1928 u p. Demoviča

ŠIBRINKY

Ráz: jaro, leto, podzim a zima — Hudba peš. pl. č. 29
 Začiatok o 20. h. — Vstupné 20 Kčs a obecná dávka.

Dozvuky Šibrínek dňa 18. februára 1928
 „u Zeleného stromu“. — Vstupné ľubovoľné.

*Príležitostk o poroaz u s. Krupovej. — Tdto pozvánka
 platí i na dozvuky. — Len pre pozvaných.*

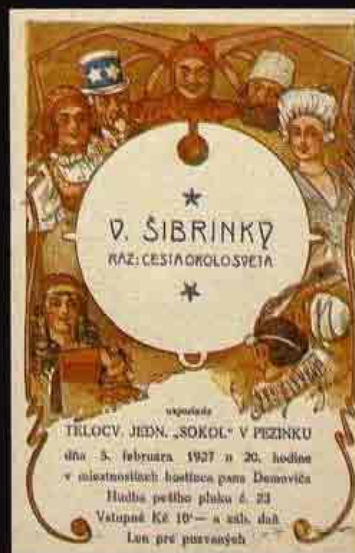
V nedelu
 1. února 1928
 v 7 hod. večer.

ŠIBRINKY

TEL. JEDN. „SOKOL“
 V PEZINKU

V miestnosti
 „Zeleného stromu“

Vstupné 20 Kčs. Len pre
 pozvaných. Ráz:
 2 polhodiny do polnocy.

★
 V. ŠIBRINKY
 RÁZ: CESTA OKOLO SPEIA
 ★

organizuje
 TELOCV. JEDN. „SOKOL“ V PEZINKU
 dňa 3. februára 1927 u 20. hodine
 v miestnostiach hostinca pana Demoviča
 Hudba petého pluku č. 23
 Vstupné Kčs 10 — a sals. dáň
 Len pre pozvaných

T. J. SOKOL v Pezinku

poriada dňa 31.ho decembra 1929 v Sokolovni

silvestrovský večierok

s bohatým programom a tanečnou zábavou, na
 ktorý Vás i s ct. rodinou srdečne zve. Začiatok
 o pol 8 hod. večer. / Vstupné Kčs 5 a odznak
 Kčs 5. / Siolové zariadenie! Len pre pozvaných

Predpredaj vstupeniak u s. Krupovej.